

בצרכניה של שייקה

שייקה היה נסער. "אבל כבוד הרב, כבר קנינו פרחים, הכל היה מוכן לקראת שידוך, ופתאום עצירה כזאת מצידם. שקט, דממה, עד לתשובה המתנצלת והשלילית. למה, למה, למה. אם הענין לא היה בדעתם, למה קידמו איתנו את כל השלבים עד כאן, למה עוררו לנו את החשק עד לרמות כ"כ גבוהות – ואם כן התקדמו, למה נעצרו. מה קרה פתאום. כבוד הרב לא מבין איזו קדרות ומבוכה עכשיו בבית. זה לא שאנחנו לא יודעים שאם זה לא שלנו אז עדיף שזה נגמר עכשיו. זה ברור. אבל זה כואב, כבוד הרב, זה מביך, זה מתסכל".

רבי טוביה, מרא דאתרא, מקשיב בכאב. שותק עמוקות ומשותף כולו במועקה. שייקה נלווה אליו בדרכו אחרי תפילת ערבית, ביקש לשוחח, אבל לאורך כברת דרך ממושכת שתק ועדיין לא יכול היה לפצות פיו. רבי טוביה הניח לו ושייקה הרגיש שלרב יש עבורו את כל הזמן שבעולם. ככה הלכו יחדיו בדומיה חרישית, והשתיקה סיפרה לרבי טוביה כי אבן גדולה רובצת על לבו של שייקה.

מידי פעם חלפו על פניהם אנשים מבני הקהילה וקדו קלות. איש לא יחמיץ רגע חמים עם מאור פניו של הרב. היו גם כאלה שבקשו לשאול דבר מה ונרמזו לקצר. בהגיעם אל המרכז המסחרי, סמוך לצרכניה של שייקה, הציע לרבי טוביה בהססנות אם יואיל למחול וליכנס עמו אל החנות. הפינה האישית והמוכרת תעשה לו טוב ותעזור לו ברגעים כאלה. רבי טוביה הסכים בפשטות ובחביבות. למה לא.

שייקה פתח את התריס המוגף, שחרר את הנעילה והעלה אור. נעשה קליל לרגע. גם בנפשו נפתח תריס מוגף, השתחררה נעילה ונסוגה אפלולית. צעדו פנימה, ריח אדמה טבעי עלה מדוכני הירקות וקידם את פניהם, מופתע מהמעמד. מצרכי מזון שכבר נמנמו את תחילת הלילה, התעטפו פליאה על השעה הבלתי צפויה. הלמות לבו של שייקה שחו להם בהתרגשות כי הרב הגיע. הרב פה. דרך ארץ. שקט שיהיה.

שייקה מרגיש בבית. מיהר אל החדר הפנימי וגלגל מתוכו כורסת מנהלים גבוהה עבור הרב. קירבה אל הדלפק וגרר לעברה את כסא הקופאי. בשבתו כך מול הרב, על הכס הגבוה, ליד הקופה הרושמת – מצא לנכון להפך את השקט ולנסות לפתוח את סגור לבו.

שב והעלה את עיכובי השידוכים בביתו, נושא שכבר כאב עליו פעמים רבות באזני הרב. סיפר בעינים, ספק בורקות ספק כביות, על הצעה נאה שהתגלגלה אל פתחם והעלתה את התקוה בלבותם. תקופה של בירורים נסתיימה והחלו שלבים יותר מתקדמים. הצד השני גילה רצון להתקדם ונערכו פגישות מקדימות בין ההורים. לאחר שבועיים ארוכים מיני אורך הוחלט לקיים את השלבים האחרונים, קבעו מקום ומועד וההתרגשות גאתה.

ואז... ואז, כמו ענן אפור המגיח על שמי אביב של שחרית, הגיעה שיחת הטלפון ההיא בבוקר היום המיועד. השדכן המנוסה נעשה מגמגם לפתע, גם הוא לא מצא מלים. שייקה משעין ראשו על הקופה וקולו רועד. "ככה אנחנו צריכים לבוא אל הבת שלנו, כשבעצמנו איננו יודעים על מה ולמה, לתת לה יד ולהורידה בעדינות מהסולם המאושר שכבר טיפסה למרומיו. אין שידוך. עורבא פרח.

וזו לא פעם ראשונה", בוכה. "הבית מתכונן, בתי כבר מתנערת לקום מן העיכוב הממושך אל אופק חדש, הלב המכווץ מתחיל לפעום – וכלום. לא היה ולא נברא. עכשיו חכו עוד תקופה שאיש אינו יודע את קיצה. כבוד הרב, זו טלטלה, אי אפשר להכילה. אין למי לדברה. אין מי שיבין. זה גם לא מעניין את אף אחד. לפעמים אתה אומר, כשיגיע הזמן תקראו לי ואבוא. למה לי להכיר אנשים שאחר כך אני בוש להסתכל על פניהם. עבור מה כל ההתעסקות עם משהו שבכלל אינו שלנו".

שייקה בן החמישים גונח את כאבו. שתיקתו המקשיבה של הרב היא כר לבכות עליו. אנחותיו נוקבות את השקט - ובוכים עמו גם הקמח והסוכר, השמן והאורז. בוכים תפוחי האדמה והצנוניות, הבצלים והגזר שבמו ידיו סידר אותם באהבה על משכבם לפני שירד הלילה. הבחינו שעצוב אבל לא העזו

לשאל. לא רגילים לראותו כך. מזכרים עתה כי נצץ פה אכן דוק של התרגשות בימים האחרונים, משהו היה שונה בעיניהם של שייקה ורעייתו - אולם אויה, נגוז הסוד בטרם נולד.

רבי טוביה קם ומתהלך מעט בחנות, מלטף במבטו את המדפים העמוסים, המתחננים למוצא פיו. שיאמר כבר משהו לשייקה השחוח. מתקרב אל דוכני החצילים וניצב עליהם בחיבה. מעודו מחבב גידולים טבעיים, פרי הארץ. נבראו להנות בהם בני אדם.

"במטותא ר' ישעיה", נעים קולו ומכבד, "סיפר לי קצת סודות מהחנות. שמא מתרחש כאן לפעמים שמגביה אדם חציל יפה, בוחנו מכל צדדיו אך מניחו לאחרים. עובר אל חציל אחר, מתבונן בו ופוסל גם אותו. השלישי, מבריק, נושא חן בעיניו ונוטלו אל צקלוננו. היש כאן כדבר הזה".

שייקה, עדיין ליד הקופה, מתחייך: בטח, כל יום, כל היום. הרי ככה אנשים קונים ירקות.

"ומה לדעתך, ר' ישעיה. האם החציל היפה, הראשון, היה של האדם הזה".

לא. הרי הותירו.

"אולי שאלת את עצמך פעם, אם כן שאינו שלו, מדוע היה צריך להגביהו בכלל. הרי מאמינים אנו בהשגחה פרטית. יזמן תיכף ומיד אל השייך לו, עבור מה המפגשים הקצרים עם כאלה שאינם שייכים אליו".

צבא שלם של מוצרי מזון רחש בהתרגשות. כל אחד כאן ממתין למישהו. שייך אליו. נברא במיוחד עבורו. יבוא ויקחהו אליו לביתו, יעלהו על שולחנו - ולוואי בברכה בכוונה, ומי יודע, אולי לכבוד שבת קודש.

שייקה אינו טיפוס של 'שאלת את עצמך'. אדם מרים חציל כי אולי יהיה שלו, לבסוף מתחרט. בירקות כמו בשידוכים. מה העומק. אבל פתאום התבייש והתבלבל קצת, כי שמע את קולו אומר 'עבור מה כל ההתעסקות עם משהו שבכלל אינו שלנו'.

רבי טוביה מגביה תפוח זהבהב ומבקש משייקה רשות לשאול שאלה נוספת. שישאל, כבוד הרב, שישאל. בכל מה שיאמר, תנחומין יוצק אל פיו. טרם ענה וכבר נהיה קצת יותר קל על הלב:

"ומה ענינו של מי שלקח תפוח, שילם ולקח הביתה. הרי שלו הוא לכל הדעות. והנה לאחר מכן העניקו לשכן, או הרקיב התפוח והושלך לאשפה. נו, מה תאמר, שלו התפוח או שאינו שלו".

הוי, באמת. שלו, לא שלו. את שייקה מעניין המשקל והמחיר, הטיב והסחורה, ההקפה או המזומן. השירות והלקוחות. מעולם לא התעניין בקורות התפוח לאחר שיצא את פתח החנות. מכיר את חציליו, מעולם לא טרח לרדת לסוף תחושתם בשעה שנדחו מידי של זה שכבר התעניין בהם. הרהור מריר הרעיד לפתע את גוו. הערב הזה מבינם מתמיד. שלח אליהם מבט חומל: מי ידע למי המה ומתי יבואו אליו. נו, כבוד הרב, מה אומר. שלו או לא.

רבי טוביה שב ומתיישב מולו, מיישיר אליו מבט חם ואוהב: "רצוני לומר לך דבר מה, ר' ישעיה יקירי. דע כי החציל הראשון היה שלו. למשך רגעים בודדים. אדם אינו נקשר אל חציל שאינו שלו, ואפילו לא לזמן מה. לא לקח אל ידיו חצילים אחרים, כי לא היו שלו. יהודי מגביה רק את המיועד עבורו, להיות שלו - ואפילו לזמן קצר מאד. התפוח שלו, עד שתם זמנו. אחר רגע, אחר שניים, אחר יומיים או שלושה. לפעמים יועבר הימנו הלאה - כי מכאן ואילך הינו של השכן. תפוח עושה דרך, ואפילו קצרה מאד, רק במקומות שאליהם משתייך".

חידושים. נהמה חרישית של שביעות רצון בקרב דוכן העגבניות. קץ לעלבון. אנשים בוררים, מבררים, מביטים, בוחנים, כמעט מחליטים. הציפיה הדרוכה כבר מתסיסה את העסיס מרוב התרגשות, והופ... דוחים. זה קורה שוב ושוב. אכן, יש פשר לטלטולים.

"יתר על כן, ידידי אהובי", רבי טוביה מניח ידו על שכמו של שייקה, "יש דברים שהם של האדם רק בזה שרואה אותם לרגע לנגד עיניו, או רק בחולפם במחשבתו. זה היה חלקם עמו. היו שלו לזמן כה מועט, בשייכות כה קלושה, ובזה נסתיים תיקונם שהיו צריכים להיתקן אצלו. אין מושג של 'התעסקות עם משהו שאינו שלנו'. יהודי רואה וחושב רק בדברים השייכים אליו" ("צדקת הצדיק" אות צא).

כורסת המנהלים מתגלגלת לעבר כס הקופאי, רבי טוביה מתקרב אליו ומניח ידו על זרועו: "הנשמה באה לעולם, כאשר חציה השני מוכרז ומוחלט עבורה. נבראה עם הזיווג הכי מתאים לה בעולם. אבל עד שתושלם עם מחציתה, עליה להקדים לפגוש כל מיני נשמות הקשורות אליה, אך אינם שלה לעד. אמורה להיקשר אליהם לזמן מה, ובזה תסיים את חלקה עמם.

הבן, ר' ישעיה. כל אלה, שלה המה. מציעים לאדם רק את שלו. השדכן הציע כי נראה בעיניו מתאים – אולם פשוט מביא לאדם את חלקיו. יש שהם שלו רק בהרהור רגעי של השדכן. לאחר מכן נמוגים ממחשבתו כי בזה הסתיים חלקם המשותף של הצדדים. יש האמורים להמשיך את חלקם זה עם זה עד כדי הצעה בפועל, או עד כדי בירורים הדדיים – ובזה השלימו את תיקונם. יש האמורים גם לערוך פגישות מקדימות, כנראה יש ביניהם שייכות יותר הדוקה האמורה גם לבוא לידי מעשה של התקרבות ורק בזה תם הקשר ביניהם.

ויש, ר' ישעיה, יש שגם צריכים לקנות פרחים, לקבוע מקום ומועד, להגביר התרגשות, להתנער לקום מן העיכוב הממושך אל אופק חדש – ובזה השלימו לגמרי את הקשר העז האמור להיווצר ביניהם עלי אדמות. ירדו אז בעדינות מהסולם המאושר שכבר טיפסו למרומיו – ששלהם היה אך זמנית בלבד" (ח"י מוהר"ן אות תקצ"ה).

חצאי אבטיח הביטו זה אל זה בהבנה עמוקה. כבר נלקחו אל ידיים שטפחו עליהם, כבר נחצה בשרם לשניים ושמתם גאתה, עינים כבר הביטו אל קרביהם ואז הושבו אל דוכנם – להמתין כך פתוחים ומזקינים עדי יבוא יומם. נכנעים אל רזי ההשגחה הפרטית - עדי יושלמו לגמרי במקומם האמיתי.

שייקה קם. מבין היטב. חייב לספר זאת לרעייתו ולבתו. רבי טוביה קם אחריו והם פסעו לעבר הדלת. תקופת-שידוכים היא תקופה נהדרת שבה המחצית נכספת והולכת ומתקרבת לקראת השלמתה עם מחציתה. נהדר זה לא בהכרח קל. זה אכן תהליך לא פשוט. מסלול של מפגשים שונים ומפותלים עם 'מחציות' שונות שהם לא ההשלמה האמיתית.

"אבל אחרי ככלות הכל", מנחם קולו של רבי טוביה, "אדם אינו בורר עד אין קץ. בסופו של דבר יסיים להגביה ולדחות, לפגוש את חלקיו ולהיפרד. יתקרב אז הרגע שבו יכריע על שלו הנצחי ויקחהו אליו".

בעיניו של שייקה שב להרגיע ניצוץ שלווה ואמונה. נפרדו בחמימות מעודדת: "בקרוב, בעזרת השם".

והוסיף רבי טוביה לאחל, לאדם ולעץ השדה: "שה' יתן לכם כח".